

Datum
2017-06-27Vår beteckning
Dnr 2016/776-101**Stadskansliet**
Lars-Olov Johansson
Samhällsplanerare
0221 - 251 99
lars-olov.johnasson@koping.se

KÖPINGS KOMMUN Stadskansliet	
2017-06-28	
Dnr KS 2016/776	Diariéb

Kommunstyrelsen

Förslag till Handlingsplan mot våldsbejakande extremism i Köpings kommun

I en motion till kommunfullmäktige, daterad 2016-05-27, föreslog Karl Ingström (L) att det skulle tas fram en kommunal handlingsplan mot våldsbejakande extremism. 2016-10-31 biföll kommunfullmäktige motionen och 2016-11-15 fick stadskansliet uppdraget att utarbeta en handlingsplan.

2017-03-28 presenterades, för kommunstyrelsens arbetsutskott, ett förslag vilket återremitterades för kompletteringar. Efter vissa justeringar och förtydliganden föreligger nu nedanstående förslag till handlingsplan.

Förslaget följer den strategi som formulerats av den "Nationella samordnaren mot våldsbejakande extremism" och kan betraktas som en lokalt anpassad version av denna (se bilaga). På grund verksamhetens karaktär avgränsar sig handlingsplanen till att ange de övergripande riktlinjerna för det lokala arbetet mot extremism. Skälet är att vid insatser är det viktigt att dessa snabbt kan anpassas till rådande förhållanden. Därför ger planen utrymme för de direkt involverade att vidta verkningfulla åtgärder vid den aktuella situationen.

Ärendet överlämnas till kommunstyrelsen för beslut.

Sara Schelin
kommunchef

Lars-Olov Johansson
samhällsplanerare

Bilaga 1. Utdrag ur *Nationell strategi mot våldsbejakande extremism*.

KansliavdelningenPostadress
Köpings kommun
731 85 KöpingBesöksadress
Rådhuset
Stora TorgetTelefon
0221-250 00Fax
0221-251 31Hemsida och e-post
www.koping.se
kopings.kommun@koping.seBankgiro
991-1215Org.nr
212000-2114

Stadskansliet

Lars-Olov Johansson, Samhällsplanerare
0221-251 99
lars-olov.johansson@koping.se

Kommunstyrelsen

Förslag till Handlingsplan mot våldsbejakande extremism i Köpings kommun

Inledning

I den här handlingsplanen anges principerna för arbetet mot våldsbejakande extremism i Köping kommun. För kommunorganisationen innebär det i hög grad att verka förebyggande. Att i första hand förhindra personer att ansluta sig till våldsbejakande rörelser. Men också att stödja dem som vill lämna eller har lämnat dessa. Givetvis kan även individer utan rörelseanknytning uppmärksammas på liknande sätt.¹

Det våldsförebyggande arbetet kan göras med olika metoder: från allmänt orienterade informationskampanjer till individriktade insatser. En verksamhet av den här arten styrs emellertid till stor del av de behov som kan uppkomma. Av den anledningen är det viktigt att ge utrymme för åtgärder som, med kort varsel, behövs vid enskilda tillfällen. Därför avgränsar sig den här handlingsplanen till att ange de övergripande riktlinjerna för det våldsförebyggande arbetet. Hanteringen av de konkreta insatser som krävs anförtros följaktligen till kommunens samordnare och de medarbetare, med passande kompetenser, som denna har till sitt förfogande.

¹ Denna handlingsplan utgår i allt väsentligt från de uppgifter och anvisningar som finns i två publikationer. För det första *Nationell strategi mot våldsbejakande extremism*, utgiven av Nationella samordnaren mot våldsbejakande extremism (2016). För det andra *Juridiska förutsättningar för kommunens uppdrag vad gäller våldsbejakande politisk extremism*, utgiven av Sveriges Kommuner och Landsting (2016). För utförligare fakta, upplysningar och riktlinjer, av allomfattande art, beträffande ämnesområdet hänvisas till dessa dokument.

Med våldsbejakande extremism avses i Sverige i första hand tre inriktningar: högerextremism, vänsterextremism och islamistisk extremism.

Kansliavdelningen

Postadress
Köpings kommun
731 85 Köping

Besöksadress
Rådhuset
Stora Torget

Telefon
0221-250 00

Fax
0221-251 31

Webbplats och e-post
www.koping.se
stadskansliet@koping.se

Bankgiro
991-1215

Org. nr
212000-2114

Premisser för det våldsförebyggande arbetet

Politiskt ansvar

Kommunens politiska ledning ger ett tydligt mandat och skapar förutsättningar för den kommunala organisationen att leda och utveckla det lokala förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism. Ledningen borgar också för att arbetet bedrivs långsiktigt.

Arbetsgivaransvar

Arbetsgivaren ansvarar för att stödja de medarbetare som kan utsättas för otillåten påverkan i samband med arbetet mot våldsbejakande extremism.

Ansvarig samordnare

För att säkerställa att arbetet fungerar väl behövs en funktion som koordinerar arbetet mellan berörda instanser på lokal, regional och nationell nivå. Kommunen har därför *en samordnare* med det övergripande ansvaret för arbetet mot våldsbejakande extremism.

Riktlinjer för det våldsförebyggande arbetet

Samordnarens roll och ansvar

Den kommunala samordnaren ansvarar för att koordinera det lokala arbetet mot våldsbejakande extremism. Samordnaren anlitar de resurser och kompetenser som är lämpliga för respektive uppgifter: såväl långsiktigt strategiska som plötsligt uppstående.

Samordnaren driver och utvecklar arbetet mot våldsbejakande extremism tillsammans med lämpliga samarbetspartners. I första hand med unggruppen och insatsgrupperna inom kommunorganisationen (se vidare nedan). Men vid behov även med Västra Mälardalens kommunalförbund, grannkommuner, föreningslivet, frivilligorganisationer med flera.

När det är lämpligt kan samordnaren även delegera vissa, i tid eller omfattning avgränsade, uppgifter till andra tjänstemän. Samordnaren har dock av uppenbara skäl *inget inflytande* över rent polisiära uppgifter, även om samarbetet med polisen är en viktig del av det våldsförebyggande arbetet.

Aktuell lägesbild och informationsdelning

För att arbetet mot den våldsbejakande extremismen ska bli effektivt är det viktigt att ha goda kunskaper om de extremistiska miljöerna. Därför ska det alltid finnas en aktuell lägesbild om de rådande förhållandena. Lägesbilden är i sin tur viktig för det informationsutbyte som behöver göras mellan de som arbetar våldsförebyggande.

Arbetsformer

Det våldsförbyggande arbetet kan i princip bedrivas på tre nivåer, även om det inte är möjligt att dra några skarpa gränser mellan dem. Nivåerna är ...

- *Den generella:* att främja ett inkluderande samhälle och stärka invånarnas medvetenhet om demokratiska värderingar.
- *Den specifika:* att förhindra våldsbejakande extremism. Lämpligen via de befintliga verksamheterna vilka arbetar förebyggande med personer, i huvudsak ungdomar, som befinner sig i riskzonen.
- *Den individinriktade:* att ta sig an och stödja individer som radikaliserats för att få dem att lämna extremistiska miljöer.

Arbetet på den generella nivån innebär i stor utsträckning att sprida information till bredare invånargrupper och allmänheten. Arbetet på den specifika och den individinriktade nivån är inte bara kanaliserat mot de personer som är direkt berörda, utan även mot deras *anhöriga*.

Konkret utförs det våldsförebyggande arbetet i huvudsak genom två typer av arbetsgrupper. På generell nivå i *unggruppen*, där Barn och Utbildning, Kultur och Fritid, Social och Arbetsmarknad samt polisen är representerade. På specifik respektive individinriktad nivå i olika *insatsgrupper*, med representanter från Barn och Utbildning, Social och Arbetsmarknad samt polisen. Utifrån de behov som kan uppstå är det möjligt att variera dessa gruppers sammansättning, eller utforma alternativa arbetsgrupper.

Uppdatering av handlingsplanen

Denna handlingsplan är ett s.k. levande dokument som ska revideras om och när förhållandena kräver det.

Bilaga 1

{ Nationella
samordnaren
mot
våldsbejakande
extremism

Utdrag ur ...

Nationell strategi mot våldsbejakande extremism

Innehållsförteckning

- 2 Förord
- 4 Sammanfattning
- 5 Summary
- 6 Introduktion
- 7 Våldsbejakande extremism i Sverige
- 10 Åtgärder
- 12 Nationell strategi för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism
 - 12 Främja
 - 15 Förebygga
 - 14 Förhindra
 - 19 Ansvar på lokal och nationell nivå
- 20 **Åtgärder mot våldsbejakande extremism på lokal nivå**
- 27 Åtgärder mot våldsbejakande extremism på nationell nivå
- 34 Framtiden för ett sammanhållet arbete mot våldsbejakande extremism

Åtgärder mot våldsbejakande extremism på lokal nivå

Demokrati

En livskraftig och vital demokrati lever av förtroende och tillit. Medborgarnas förtroende för den offentliga verksamheten är grunden för ett demokratiskt samhälle. Tillit byggs upp och stärks över tid, genom relationer som varar i med och motgång.

De kommuner som har en samverkan med civila samhället har på ett enkelt sätt införlivat frågan om våldsbejakande extremism i denna struktur. De kommuner som däremot inte har en etablerad samverkan har betydligt svårare att nå ut till civila samhället och i förlängningen till medborgarna. Genom att etablera till exempel civila råd på lokal nivå stärks möjligheten till ömsesidigt utbyte. Råden blir ett forum för de frågor som är viktiga för närmiljön, där våldsbejakande extremism kan vara en sådan fråga. Samverkan med civilsamhället ska säkerställa att kommunen har en kunskap om och kontaktvägar in till de goda krafter inom det civila samhället som verkar inom kommunen. Om inte utarbetade strukturer för detta finns, kan en idé vara att inrätta så kallade civila råd för samverkan mellan civilsamhället och kommun. Råden ska vara nätverk med tydliga uppdrag och mål, och de ska mötas kontinuerligt för att tillsammans utveckla demokratin på lokal nivå.

Politisk vilja och ansvar

Den högsta politiska ledningen i kommunen måste ge ett tydligt mandat och skapa förutsättningar för kommunala verksamheter att initiera, leda och utveckla det främjande och förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism. Ledningen ska säkerställa att arbetet bedrivs långsiktigt och att den är väl informerad om utvecklingen.

Arbetet mot våldsbejakande extremism ska inte isoleras från andra verksamheter inom kommunen. Det ska inkluderas i övrigt främjande och förebyggande arbete, och det ska införlivas med befintligt demokratistärkande arbete. Den högsta politiska ledningen bör ge ett tydligt uppdrag till verksamheten att förebygga våldsbejakande extremism.

Samordnare

Varje kommun bör ha en utpekad funktion som ansvarar för att samordna det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism

Arbetet mot våldsbejakande extremism är alldeles för viktigt för att inte ha en utpekad huvudansvarig inom varje kommun. Utan ett tydligt ansvar är risken stor att ingen anser sig ha ett ansvar. Risken ökar då för att våldsbejakande extremistiska miljöer kan växa sig starka inom en kommun utan att någon känner till det och därför inte heller motverkar det. För att säkerställa att det kommunala arbetet för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism fungerar i alla dimensioner – främja, förebygga, förhindra – krävs att en funktion koordinerar arbetet i samverkan med lokal och nationell nivå, verksamheter inom det civila samhället och den privata sektorn.

Lägesbild

Ett effektivt arbete mot våldsbejakande extremism måste utgå från kunskap om vilka extremistiska miljöer som finns eller verkar inom kommunen.

En lägesbild syftar till att synliggöra kommunens utmaningar, i första hand på en generell nivå. Lägesbilden ska utgå från lokala förhållanden och uppdateras löpande i takt med förändrad omvärld. Handlingsplanen och det förebyggande arbetet ska utgå från en lokal kontext som sammanfattats i en lokal lägesbild tillsammans med samverkande aktörer.

Samverkan

Kommunerna ska ansvara för och leda samverkan med relevanta aktörer som kan stärka den lokala motståndskraften mot våldsbejakande extremism. De erfarenheter som genereras i pilotprojekten med Kunskapshuset och goda exempel från andra kommuner ska komma den lokala nivån till nytta.

Kommunen ansvarar för att identifiera viktiga aktörer för det lokala förebyggande arbetet. Inom kommunen är det främst aktörer inom skola, fritid och socialtjänst som är avgörande för att driva arbetet framåt. Utanför den kommunala verksamheten är Polismyndigheten, Kriminalvården (frivården) och sjukvården självklara samverkanspartner som ingår i samarbetet kring sociala insatsgrupper (SIG), skola-socialtjänst-polis-fritid (SSPF) eller lokala brottsförebyggande råd (BRÅ). Dessa samverkansformer är alla en bra grund även i det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism. I de fall där befintliga samverkansstrukturer finns och

Relationer kräver tillit som byggs upp över tid

fungerar bör de i första hand användas. Ett flertal kommuner har dock ingen strukturerad samverkan, dessa kommuner rekommenderas att skapa samverkanstrukturer som även innefattar arbetet mot våldsbejakande extremism.

Företrädare för det civila samhällets organisationer bör identifieras av kommunen och de som vill bör involveras i det kommunala förebyggande arbetet. Aktörer inom det civila samhället kan vara till exempel trossamfund och idrottsföreningar. Upparbetade relationer och strukturer för samverkan bör vara på plats för alla frågor som är viktiga för respektive parter, inte endast våldsbejakande extremism. Relationer kräver tillit som byggs upp över tid. Om tilliten och förtroendet finns kan det även stärka det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism.

Samarbetet ska baseras på demokratiska principer, förtroende och transparens. Samverkan behöver bygga på en långsiktighet, därför rekommenderas att samverkansavtal liknande idéburet offentligt partnerskap (IOP) används. Även privat verksamhet har en betydelse för arbetet mot våldsbejakande extremism. Privata aktörer som bostadsbolag, parkeringsbolag och bevakningsbolag har en närvaro i lokalsamhället där människor lever och vistas och kan utgöra en viktig länk mellan medborgare och kommun.

I november 2015 beslutade Samordnaren tillsammans med kommunerna Stockholm, Göteborg, Örebro och Borlänge att som pilotprojekt inrätta kommunala Kunskapshus för att värna demokratin mot våldsbejakande miljöer. Samordnaren ville tillsammans med kommunerna Stockholm, Göteborg, Örebro och Borlänge stärka samhällets motståndskraft och förmåga att förebygga våldsbejakande extremism och andra former av miljöer som använder våld som redskap. Kunskapshuset – som är en samordningsfunktion snarare än en fysisk byggnad – ägs, förvaltas och organiseras av respektive kommun. Ambitionen är att de erfarenheter som Kunskapshuset genererar ska ligga till grund för andra kommuners arbete mot våldsbejakande extremism.

Handlingsplan

En kommunal handlingsplan skapar en tydlig ansvarsfördelning och struktur för arbetet på lokal nivå.

Kommunen bör upprätta en handlingsplan som utgår från lägesbilden och inbegriper de samverkande aktörer som har identifierats. Den högsta

politiska nivån i kommunen ska stå bakom handlingsplanen och den bör revideras vid behov.

I handlingsplanen bör gränsen mellan polisens och kommunens ansvar tydliggöras. Arbetet kan också genomföras tillsammans med närliggande kommuner, exempelvis i ett regionalt samarbete.

I likhet med många andra frågor som en kommun eller annan organisation eller myndighet hanterar, kan arbetet mot våldsbejakande extremism mötas av motstånd och i sällsynta fall hot och annan form av otillåten påverkan. Det är viktigt att arbetsgivaren tar ett ansvar för den person som utsätts för otillåten påverkan med anledning av sina arbetsuppgifter. Organisationen bör ha en förberedelse för anpassat stöd för att öka den enskildes och organisationens upplevda trygghet och motståndskraft att stå emot attacker mot demokratin.

Informationsdelning

Samverkande aktörer bör säkerställa möjligheterna att inom ramen för gällande lagstiftning dela information som är viktig för att förebygga och motverka våldsbejakande extremism

Tillgång till information är avgörande för att kunna genomföra ett effektivt arbete mot våldsbejakande extremism. Vissa åtgärder, som exempelvis stöd till anhöriga, kan kräva information som kommunen inte alltid har i den egna verksamheten. Informationsdelning mellan säkerhetspolis, polis och kommunala verksamheter är avgörande för ett välgrundat förebyggande och förhindrande arbete mot våldsbejakande extremism. Säkerhetspolisen och Polismyndigheten har tecknat flera överenskommelser om hur information ska delas dem emellan. Det är därefter Polismyndighetens uppgift att, inom ramen för gällande rätt och Polismyndighetens bedömning om det är möjligt att förmedla informationen vidare, tillse att informationen når ut till de funktioner inom den egna organisationen och till de kommunala funktioner som kan behöva den.

Information ska givetvis även gå åt andra hållet – från kommun till polis i de fall regelverket förutsätter detta. En upparbetad kontaktväg och en tydlighet i vilken information som är viktig att dela underlättar detta avsevärt.

Slutligen är informationsdelning mellan Sverige och andra länder viktig för att begränsa möjligheten för individer som vill resa och ansluta sig till terroriststämplade organisationer utomlands. Om samverkande aktörer ges möjlighet att tidigt få information om att en individ är på resa med syfte att ansluta sig till en terroriststämplad organisation, kan det landet som indivi-

den reser till, eller igenom för att nå ett tredje land, säkerställa att individen nekas inresa och skickas tillbaka till ursprungslandet. För ett effektivt förebyggande och förhindrande arbete är informationsdelningen mellan svenska och utländska myndigheter avgörande.

Stöd till anhöriga

Anhöriga ska veta var de kan vända sig när de upptäcker tecken på att en närstående är på väg in i våldsbejakande extremism.

Det är ofta anhöriga som först upptäcker tecken på ett förändrat beteende. Det är viktigt att anhöriga vågar ta kontakt med myndigheter och att det finns en tillit till myndigheter. Kommunens kontakter med organisationer och trossamfund är viktig då de ofta har en naturlig närhet till anhöriga. När de söker hjälp för att de bär på en oro måste myndigheter kunna möta med kompetens och respekt och säkerställa en god samverkan med de anhöriga. Det finns i många avseenden en stigmatisering i frågan om radikaliserings och våldsbejakande extremism som förhindrar anhöriga att söka hjälp. Genom att sänka den tröskeln förbättras möjligheterna till kontakt med anhöriga. Att arbeta med anhöriga är en etablerad metod som har visat sig verksam i flera europeiska länder.

Stöd att lämna våldsbejakande extremism

Kommunen ska genom tydliga riktlinjer ha kapacitet att underlätta för individer att lämna våldsbejakande extremism oavsett vilken extremistisk miljö individen vill lämna. Stöd till att lämna och stöd till anhöriga har en hel del gemensamt, inte minst i beaktandet av familjens betydelse, och måste utvecklas.

Att som utomstående aktör, som till exempel en myndighetsföreträdare, få en individ att lämna våldsbejakande extremism kan vara svårt och kan istället få motsatt effekt. Att lämna en miljö är tätt sammankopplat med motivation. Om motivationen att lämna inte har växt fram hos individen, är det sällan fruktbart att försöka tvinga fram en sådan motivation. Viljan att lämna växer ofta fram på grund av andra, mer sociala och praktiska orsaker. De interventioner som syftar till att stödja individers process att lämna en våldsbejakande miljö bör istället fokusera på individers sociala och praktiska behov kopplat till viljan. Det är nödvändigt att inledningsvis genomföra en bedömning av individens situation, förutsättningar, behov och motivation till förändring. Den miljö som individen vill lämna måste också

definieras i samverkan mellan kommun och berörda myndigheter för att undersöka vilka åtgärder som kan underlätta i det specifika fallet och säkerställa att åtgärderna inte blandas samman med till exempel brottsutredning eller underrättelseinhämtning.

Två övergripande dimensioner är avgörande för att en individ ska lämna en våldsbejakande miljö: en social och en praktisk dimension. Den sociala kan handla om kärleksrelation till anhöriga, partner, och barn, eller övergången till vuxenlivet där individer börjar arbeta, studerar eller bildar familj. Den praktiska dimensionen handlar framför allt om praktiska behov som inträde i arbetslivet, psykiatriskt stöd, omlokalisering på grund av ett skyddsbehov eller omlokalisering av andra skäl. Chansen att en individ inte återgår till en våldsbejakande miljö stärks ytterligare om det finns en struktur och rutiner i vardagen att hålla fast vid.

För att ett utträde ska vara långsiktigt hållbart krävs en balans mellan den sociala och praktiska dimensionen. När det gäller den praktiska dimensionen är kommunerna den främsta aktören eftersom de flesta åtgärder är ordinarie kommunal verksamhet, tillsammans med polis, hälso- och sjukvård och exempelvis arbetsförmedling. I den sociala dimensionen är en kärleksrelation och anhöriga viktigast. Av den här anledningen behöver det på kommunal nivå (alternativt kommunöverskridande lösningar för mindre kommuner) finnas kunskap, förmåga, mandat och detaljerade riktlinjer för hur man kan samordna befintliga resurser och verksamheter för att underlätta för individer att lämna våldsbejakande extremism.

Kommuner behöver inventera befintliga verksamheter och skapa förutsättningar genom tydliga riktlinjer. I kommunala riktlinjer ska avhoppare vara en målgrupp. För att bedöma vilka insatser och sociala åtgärder som är lämpliga för att stärka ett utträde är en initial bedömning av individer viktig. En individuell handlingsplan är viktig för att undersöka möjliga åtgärder som kan stärka den process som avhoppare har inlett. Det är också i den individuella handlingsplanen som möjlighet ges att undersöka andra problem, exempelvis substansberoende eller att påbörja en eventuell neuropsykiatrisk utredning. Samverkan mellan kommunens verksamheter, andra myndigheter, civila samhällets organisationer och anhöriga är nödvändig för att underlätta, stabilisera och stimulera individers ambition att lämna en våldsbejakande

Två övergripande dimensioner är avgörande för att en individ ska lämna en våldsbejakande miljö

miljö. Utan samverkan är det svårt att genomföra en bedömning som syftar till att identifiera framgångsfaktorer för ett lyckat utträde.

Den praktiska dimensionen måste genom samverkan mellan myndigheter, civila samhället och anhöriga krokas fast till den sociala dimensionen för att underlätta avhopp.

Slutligen måste de verksamheter som arbetar med utträdeprocesser ständigt utveckla nya metoder och anpassa sig till förändringar i omvärlden. En gemensam plattform för samordning och kunskapsutveckling av avhoppar-

verksamhet bör inrättas. Eftersom dessa frågor är närbesläktade med stöd till anhöriga bör det också övervägas att koordinera kunskapsutveckling av dessa områden. Denna plattform kan exempelvis förläggas vid en länsstyrelse eller annan aktör som har erfarenhet av operativa interventioner.

●● En gemensam plattform för samordning och kunskapsutveckling av avhopparverksamhet bör inrättas

Idéburna sektorn

Kommunen bör ha ett särskilt ansvar för att stärka och stödja organisationer inom den idéburna sektorn

Kommunerna bör skapa eller använda befintliga forum för dialog om hur den idéburna och offentliga sektorn kan samverka och skapa mervärde för det långsiktiga förebyggande arbetet. Överenskommelser inom ramen för så kallat ideburet offentligt partnerska (IOP) ger goda möjligheter till ett långsiktigt förebyggande arbete.

Det får aldrig råda några tvivel om att alla aktörers arbete baseras på grundläggande demokratiska fri- och rättigheter och det ska finnas tydliga riktlinjer för händelser då detta kan ifrågasättas.